

ДО ЮВІЛЕЮ МИТЦЯ

Ольга Катрич (Львів)

ПЕРСОНАЛІСТСЬКИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

(на прикладі творчості Маестро Ігоря Пилатюка)

Розмірковуючи про мистецьку особистість, чия діяльність впливає на формування духовного простору культури, усвідомлюємо важливість вибору як наукової оптики для таких міркувань, так і відповідного специфіці обдарування цієї особистості інформаційного контексту. Зауважмо: контексту, а не середовища існування, оскільки останнє апелює до історично-часового виміру, а яскраві мистецькі індивідууми, на наше глибоке переконання, дуже часто ламають естетичні стереотипи свого часу, характером свого обдарування увиразнюючи існування органічного для талантів подібної генези інформаційного мегавиміру.

Теза про те, що митець формує свій час, так само як і твердження зворотнє – кожен історичний час відповідно до своїх ідеалів виформовує персоналії митців – відійшли в минуле разом з марксистськими тенденціями історизму в науці про мистецтво. Ще у 50-х роках минулого століття видатний український вчений Дмитро Чижевський писав: *„Можливо прийшов час трохи послабити тенденції «історизму» в суспільних науках, науках про дух та науках про культуру»*¹. Оцінювання ролі та доробку митця лише у фокусі історично-аксіологічного підходу, без сумніву, є однобоким. Такий підхід, реконструюючи тяглість традиції в мистецтві, стоїть на заваді виявленню вузлових моментів, пов'язаних з радикальним її оновленням. „Вибухами” індивідуального обдарування називає Дмитро Чижевський феномени творчості видатних особистостей. *„...У найвидатніших представників духовної культури часто зустрічаємо «вибухи» їх індивідуального обдарування, їх особистих «ухилів» від норм сучасності, що якраз таких найвидатніших представників минулого часто важко умістити у рамках певного стилю»*².

¹ Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – Нью-Йорк, 1991 – С.620.

² Там само. – С.615.

З того часу минулого більш ніж півстоліття, проте актуальність наведеного твердження не викликає сумніву. Оригінальність та багатомірність творчого обдарування, динамізм емоційного інтелекту та постійний стан внутрішньої духовної саморозбудови – ці характеристики адекватно співвідносяться з мистецтвом Стефана Турчака, Богодара Которовича, Миколи Сука, Богдана Ступки, Івана Миколайчука та цілого ряду інших.

„Моя різноманітність часто спантеличувала тих критиків, які шукають особистості у стереотипній продукції, тоді як моя особистість характеризується постійними змінами”³. Ці слова видатного скульптора, живописця, реформатора образотворчого мистецтва ХХ століття Олександра Архипенка настільки дивовижно кореспондують з обдаруванням іншого українського митця-музиканта Ігоря Пилатюка, що мимоволі виникає думка про невидимі вібрації національного генія у діяльності тих особистостей, які творили і творять текст української культури. Цей текст, сублимуючи духовні та матеріальні зусилля видатних представників нації, „вибухаючи” іноді цілими суцвіттями талантів, у позачасі формує своє національно-характерне інформаційне поле. Правильно його відчитати – значить зануритись у глибини національного характеру, збагнути його суть.

„Безумовною рисою психічного укладу українця є емоціоналізм і сентименталізм, чутливість та ліризм, – вважає Дмитро Чижевський – Поруч з цими рисами стоять індивідуалізм та стремління до „свободи”.... Поруч з цими двома основними рисами стоїть третя – неспокій і рухливість, більш психічні, ніж зовнішні, неспокій і рухливість, що є, які зі своєю основною зв’язані із певним „артистизмом” натури, зі стремлінням переходу в усе нові і нові форми, але разом з тим і з індивідуалізмом, що не хоче мати ніяких сталих, міцних основ поза межами індивідуума, а не може відшукати їх в ньому самім”⁴. І знову ж таки вражає співпадіння цієї універсальної моделі психотипу українця з її індивідуальним виявом у життєтворчості Ігоря Пилатюка. Постійне прагнення самовдосконалення, творчий неспокій та високого накалу артистизм – природні рушії креативної енергії митця.

Ігор Пилатюк мислить масштабно, мислить творчими проектами. Перший вдалий проект, який приніс тоді молодому музиканту визнання – створений ним камерний оркестр Івано-Франківської філармонії.

³ Архипенко О. Теоретичні нотатки.// Ідеї, смисли, інтерпретації образотворчого мистецтва. – Львів, 2012. – С. 101.

⁴ Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – Нью-Йорк, 1991 – С.155.

У 80–90-х роках минулого століття високопрофесійний колектив провінційного обласного центру творив серйозну конкуренцію столичним колективам республік Радянського Союзу, а численні видатні музиканти прагнули творити з маестро Пилатюком на одній сцені. Багаторічний партнер у творчості як композитор і піаніст, видатний український музикант Олександр Козаренко висловився про Ігоря Пилатюка лаконічно і ёмко: „*Він – Артист! І цим все сказано!*”.

Скрипкова педагогіка – ще один творчий проект Ігоря Пилатюка, проект тривалістю у життя. Його клас – справжня „фабрика зірок”. Понад 30 лауреатів міжнародних конкурсів, відомі у музичному світі музиканти, серед яких Федеріко Касік, Бернардета Вуйтевич-Браун, Анастасія та Назарій Пилатюки, Максим Брилинський, Василь Заціха та інші, проходили шлях до музичного Парнасу, керовані своїм славетним учителем. Глибока музична інтуїція та високий музичний інтелект, вроджений талант педагога, який вмів мислити категоріями кожного свого учня, природна відкритість, відсутність авторитаризму та професійна вимогливість – створили маестро славу „скрипкового педагога номер один” у сучасній Україні.

Наступний проект життєтворчості митця – музично-просвітницький – структурується навколо пасіонарності як стрижня його особистості. Зауважимо, знову ж таки особливість національно-характерна. Адже саме завдяки пасіонарності окремих представників мистецького генія нації – від М. Лисенка, Л. Українки, М. Драгоманова, братів Тобілевичів та інших до Л. Курбаса, О. Довженка, С. Турчака і далі – врешті-решт, ламаючи ідеологічні блокади, виформовується естетичний простір української культури як культури європейської. Цим же викликом пасіонарності породжені численні гастрольно-концертні акції у різних регіонах України та зарубіжжя тематичні концерти та монографічні музичні акції, організовані Ігорем Пилатюком за участю камерного оркестру „Академія”, Академічного симфонічного оркестру Львівської філармонії, Заслуженої академічної капели України „Трембіта”, Симфонічного оркестру оперної студії ЛНМА ім. М. Лисенка. Безумовно резонансними подіями, назавжди вписаними в інформаційне поле, в текст української культури є концерти з кантат українських композиторів на тексти Т. Шевченка, проект „П’ять скрипкових концертів М. Скорика”, „П’ять фортепіанних концертів Л. ван Бетховена” тощо.

У сфері мистецької міфологізації Львова, (за Джорджем Грабовичем), пасіонарність творчої діяльності Ігоря Пилатюка розкриває нам свій ще один національно-ідентичний вимір – ліризм. Типово-

львівським, камерним, родинно-сентиментальним ліризмом позначений очолюваний Ігорем Пилатюком щорічний передноворічний музичний проект „Різдвяний дарунок”. За європейською традицією диригент сам анутує виконання камерним оркестром „Академія” під його батуюто шедеврів світової музики, неначе запрошуючи Місто і Світ до родинної різдвяної гостини в Дім Музики.

А загалом, поява Ігоря Пилатюка в мистецькій аурі Львова – це справжній героїчний „здви́г” у музичному житті міста, а отже – ще один креативний проект маестро. Це проект розбудови музичної академії, активізації фестивально-конкурсного процесу, підтримки молодих талантів, розвитку магістральних напрямів музичної науки, всебічної підтримки творчого та наукового пошуку. Напевно, такі ідеї не приходять нізвідки. Історичний досвід свідчить, що кожен посправжньому великий український митець у своїй діяльності стає каналом інформаційного контакту з колективним досвідом своїх попередників та своїх сучасників – з текстом культури нації. У „Тугі за героїчним” Дмитро Донцов у аналізі творчості та суспільно-життєвої позиції багатьох видатних постатей української культури акцентує такі особливості змістової домінанти українського національного характеру як емоційність, жертовність, глибинний героїзм, цілеспрямованість: *„Ідеалові щастя вони протиставляли ідеал боротьби, відпущенню душі – її напняття, мов у луці стріла, ідеалові кляси – ідеал нації; гарному – величчю; ніжній розчуленості – суворість; ідилії – героїку. В своїй творчості вони всюди шукали за нею”*⁵.

Свідомо залишаю свої роздуми відкритими, не ставлю крапки, не підводжу підсумків. Можливо, саме у цей час в динаміці саморуху мистецької природи українського митця Ігоря Пилатюка визрівають нові масштабні проекти.

Замість післямови

„Індивідуальної творчості не існуватиме, якщо не буде психологічних змін одного стану на інший, вищий. Мистецтво ґрунтується на принципі прогресії; наука розкриває його. Сучасні психологи, досліджуючи процес мислення, неминуче мають справу з необхідністю для людини поступово втілювати те, що вона знає, у матеріальну реальність. Такі творчі перетворення спричинює незабутий життєвий досвід, що спонукає вже наявні знання шукати нових напрямків, звичайно, вищих за попередні...” (Олександр Архипенко).

⁵ Донцов Д. Туга за героїчним. – Лондон, 1953. – С.3.